

Michael Winterbottom

Lesbiske seriemordere, litterære klassikere, krigen i Bosnien og guldfeberen i Californien: Michael Winterbottoms produktion har været af en bemærkelsesværdigt sammensat karakter. Det kan ved første øjekast være svært at se sammenhængen mellem hårdtslående politiske debatfilm, stort opsatte kostumedramaer og moderne hverdagsrealisme, men fælles for hans film er en slående friskhed og fornemmelse af levet liv, som han har tilført historier, der umiddelbart kunne synes at følge kendte og veletablerede skabeloner

Ikke bare genremæssigt og tematisk, men også stilistisk, i fotografering og rytme, er Michael Winterbottoms (f. 1961) film indbyrdes så forskellige, at flere skribenter har spurgt sig, om man retteligt kan betragte ham som en auteur. Han skriver heller ikke selv sine manuskripter. På den anden side har han flere gange arbejdet sammen med de samme forfattere, og ikke mindst har han sit eget produktionsselskab, Revolution Films, som han grundlagde i 1993 sammen med produceren Andrew Eaton. Bortset fra spillefilmdebuten *Butterfly Kiss* (1995) og *Welcome to Sarajevo* (1997) har Revolution Films stået for produktionen af alle Winterbottoms film. Et vigtigt formål med selskabet har, siger Winterbottom, været at kunne udvikle projekter uden at behøve at finde penge udefra til at finansiere skriveprocessen. Det understreger, at til trods for filmenes forskelligartede præg, er Winterbottom en filmskaber, der søger at sikre sig en høj grad af personlig kontrol med sine projekter - og det blev fra starten annonceret, at Revolution Films ville lave film, der "skabte røre."

Et nordvendt syn. Som sine erklærede

forbilleder har Winterbottom i interviews fremhævet markante instruktørpersonligheder, især den nye tyske films folk som Wenders og Fassbinder. Andre vigtige inspirationskilder var engelske realister som Karel Reisz, Ken Loach og Lindsay Anderson - filmskabere, der skildrede det Nordengland, som Winterbottom stammer fra (han er født i industribyen Blackburn i Lancashire). I 1986 blev den da 25-årige Winterbottom (efter litteraturstudier i Oxford, filmuddannelse i Bristol og London, og arbejde som klippeassistent ved Thames Television) assistent for Anderson i arbejdet med hans dokumentarserie *British Cinema: Personal View*. I 1988 lavede Winterbottom selv hele to dokumentarfilm om Ingmar Bergman, og i et interview i *Positif* (1996) har han fortalt, at det især var Bergmans arbejdsmetode, "hans måde at kontrollere alting på", der fascinerede ham. Han har også instrueret episoden "Art's Promised Land" om svensk stumfilm til *Cinema Europe: The Other Hollywood* (1995), Kevin Brownlow og David Gills tv-serie om den europæiske stumfilm.

Det er således i høj grad fra den europæiske kunstfilm, at Winterbottom har

Wonderland

hentet sine forbilleder, og han har også sagt, at han ikke har nogen særlig hengivenhed overfor Hollywood. Imidlertid er hans film ikke sværttilgængelige; han undgår ganske konsekvent selvspejlende og distancerende effekter. Han søger at rive tilskuerne med, at engagere dem umiddelbart i personernes skæbne og handlingens dramatik.

Winterbottom gjorde for alvor opmærksom på sig selv med flere roste tv-produktioner, bl.a. den første episode af serien *Cracker* (1993) og især den fire-delte serie *Family* (1994) efter et originalmanuskript af forfatteren Roddy Doyle - en karsk skildring af en moderne irsk fattigfamilie. Winterbottoms første spillefilm var den foruroligende og ubehagelige *Butterfly Kiss* (1995). Det er en *Thelma and Louise*-agtig historie om den rasende impulsive og mentalt helt forstyrrede Eunice, der flakker rundt langs de nordengelske landeveje

og dræber tilfældige mennesker, og den enfoldige Miriam, som fatter sympati for Eunice og knytter sig intenst til hende. Filmen følger, hvordan deres forhold udvikler sig og bliver tættere og tættere - de kalder hinanden Eu og Mi (you - me) og overtager efterhånden flere af hinandens træk. Filmen er en slags road-movie, men de triste og karakterløse landskaber giver et indtryk af, at man ingen vegne kommer.

Mens han forberedte sin næste spillefilm, optog Winterbottom *Go Now* (1996), en tv-film for BBC, som uden for England blev vist på filmfestivaler og fik biografpremiere bl.a. i USA. Robert Carlyle spiller Nick, en murerarbejdsmand og seriefodboldspiller i Bristol, der bliver ramt af dissemineret sklerose. Det er en solid og velspillet film, der usentimalt skildrer sygdommens destruktive indvirkning på Nicks liv.

Skæbner i cinemascop. Winterbottoms hidtil vægtigste værk er den visuelt frapperende *Jude* (1996), efter Thomas Hardys roman *Jude the Obscure* fra 1895. Det er en betagende flot film, der virkelig udnytter de kompositoriske muligheder, som scope-formatet giver. Man skal dog ikke tro, at den virker som endnu et nummer i rækken af opulente og smagfulde britiske kostumefilm. Den statelige og glansfulde herskabsverden, som de normalt udspiller sig i, er hovedpersonen Jude lukket ude fra. Hans begær efter lærdom, efter at rive sig løs af sin sociale baggrund, er dømt til at skuffes. Når Jude sent i filmen overværer et storslået optog af universitetsfolk i deres fornemme kåber, tjener det ikke bare til at skabe historisk kolorit eller imponere tilskueren med et kostbart iscenesat skue; Jude havde så inderligt håbet at få adgang til lærdommens hellige haller, men må nu fra sidelinjen betragte sine bristede forhåbninger.

Jude har et meget mobilt kamera i forhold til f.eks. James Ivory-filmene. Ifølge Winterbottom benyttede filmens fotograf Eduardo Serra sig i høj grad af enkelt-punktbelysning, snarere end en samlet lys-sætning af hele scenen (*Positif* 1996), hvilket har gjort det lettere at arbejde med bevægeligt kamera. Filmens handlingsstruktur er (ligesom romanens) relativt episodisk. Det er Jude (spillet af Christopher Eccleston), hans sammensatte personlighed, og hans delvis selvforskyldte, men forfærdende grufulde skæbne, som holder fortællingen sammen.

Welcome to Sarajevo (1997) er knap så vellykket en film som *Jude*, men Winterbottoms intense engagement er ikke til at tage fejl af. Filmen foregår i det belejrede Sarajevo i 1992-93, hvor snigskytter og artilleri beskød byen. Hovedpersonerne er udenlandske krigskorrespondenter, især

tv-journalister, og i mange scener veksles der mellem knivskarpe, solbelyste cinemascop-billeder og grynede, farvesvage videooptagelser. Nogle af de sidstnævnte er iscenesatte, men Winterbottom lader også autentiske tv-billeder (inklusive de kendte, gruppvækkende optagelser af de udtærede muselmænd fra koncentrationslejren i Omarska) indgå i de reportager, som filmens journalister laver. Winterbottom optog filmen i den sønderskudte by, hvad der yderligere styrker autenticitetsfølelsen.

Det samme gør den relativt løst opbyggede handling. Den vigtigste historie handler om en engelsk korrespondent, der beslutter sig til at redde en forældreløs bosnisk pige og ender med at adoptere hende; men denne noget sentimentale (omend autentiske) historie omgives af en række rystende vignetter og indignerede understregninger af Vestens ligeegyldighed, så den lykkelige udgang på hovedhistorien ikke får lov til at skygge for den tragedie, som overgik Sarajevo og dens befolkning, mens omverdenen vaskede sine hænder.

Fra London til Sierra Nevada. Ligesom i *Butterfly Kiss* er det den dystre engelske provins, der danner baggrund i *I Want You* (1998), i dette tilfælde en trøstesløs kystby. I stedet for debutfilmens kuldslæde realisme fortæller Winterbottom her sin historie i ekspressive billeder, som Kieslowski-fotografen Slavomir Idziak (*En lille film om kunsten at dræbe, Blå*) har stået for. De fleste scener er holdt i svovlgule eller jernblå farver, og i denne uhyggelige akvarieverden udspilles et grumt sexdrama, hvor et galleri af afstumpede personer drives rundt af deres mere eller mindre usunde kønslige behov. Som skummel lilleby-noir er *I Want You* ganske vellykket, men den savner ganske den

overbevisende realisme i persontegningen og sædeskildringen, som udmærker Winterbottoms næste film. *Wonderland* (1999) er en film med en hel række handlingstråde: gennem tre døgn følger man tre søstre og forskellige andre mennesker, som står i en eller anden forbindelse med dem. Det raffinerede fletværk af historier danner samtidig et billede af dagens London. Som storby-kalejdoskop kan den vække mindelser om Robert Altmans *Short Cuts*, men persongalleriet er langt fra så excentrisk, og selv om flere af handlingstrådene kunne være ført frem til meget dramatiske og voldsomme afslutninger, vælger Winterbottom at lade tingene klinge stiltfærdigt og hverdagsagtigt ud.

Inden sit seneste, stort opsatte og ambitiøse værk lavede Winterbottom en lille film for tv, som også er blevet vist på festivaler: *With or Without You* (1999) er en trekants-komodie, der får megen munterhed ud af dårlig sædkvalitet og en fransk penneven. Den gør brug af små visuelle

finurligheder, brug af split-screen f.eks., og munter og energisk sex. Filmen foregår i Belfast, og der er noget ganske forfriskende ved at se en film fra Nordirland, der handler om ganske almindelige mennesker med almindelige problemer. Herefter er Winterbottom vendt tilbage til Thomas Hardy med *The Claim* (2000), en filmatisering af romanen *The Mayor of Casterbridge* (1886), omplantet til Californiens snedækkede bjerge. Filmen er en betagende billedoplevelse, og selv om man ikke gribes af de forfrosne personers skæbne på samme måde som i *Jude*, er der alligevel især mod slutningen tragisk format over *The Claims* dystre historie om bjergbyen Kingdom Come, som går til grunde da den transkontinentale jernbane i 1867 bliver ført uden om den. Både som skildring af civilisationens komme til det vilde vesten og som klassiker-omplantning vidner den igen om Winterbottoms evne til at finde en fornyende indgang til et gammelkendt stof.

Casper Tybjerg

Litteratur

Time Out (2. okt. 1996), *Positif* nr. 430 (dec. 1996), *Village Voice* (8. juli 1997), *Time Out* (12. nov. 1997), *Film Comment* (jan.-feb. 1998), *Positif* nr. 443 (jan. 1998), Bo Green Jensen: *De 25 bedste film fra 90'erne* (1999), *Variety International Film Guide* 1999.
Interviews: *Time Out* (16. aug. 1995), *Positif* nr. 430 (dec. 1996), *Cinema Papers* nr. 123 (marts 1998).
Manuskripterne til *Jude* (af Hossein Amini) og *Welcome to Sarajevo* (Frank Cottrell Boyce) er udgivet i bogform.
Internet: www.theclaimmovie.com

Filmografi

1995 Butterfly Kiss
1995 Go Now
1996 Jude
1997 Welcome to Sarajevo
1998 I Want You
1999 Wonderland
1999 With or Without You (tv)
2000 The Claim